

les repetides confrontacions que l'autor fa, per a bon nombre de mots, amb els diccionaris essencials de La Curne, Godefroy, Du Cange, Littré, Hatzfeld-Darmesteter, etc.

L'inventari lexicogràfic de Wace va precedir d'una introducció (pàgs. 9-28) en la qual Keller, ultra explicar i justificar el seu mètode de treball, examina el problema que plantegen les diferents parts del *Roman de Rou*. A la fi d'aquestes pàgines proemials, l'autor assaja, amb encert, de caracteritzar breument la llengua del poeta estudiat: «Abstraction faite de l'impression (fausse du reste) de naïveté que nous donne toujours l'ancien français, Wace fait preuve de force, de précision, de quelque chose de soutenu et de net. Il est étonnant de voir à quel degré sa langue est une langue de transition dans les formes, ce qui n'empêche nullement l'auteur de s'exprimer avec fermeté. La richesse ou la pauvreté des mots dont disposent les différents chapitres montre bien à quel point le moyen âge était peu intellectuel, mais aussi combien il était vivant et actif. Tout ce qui est acte, geste, cri est abondamment représenté. La qualité de Normand de Wace prête aussi à des constatations captivantes. On sent là tout un courant d'échanges intellectuels entre les savants et les littérateurs de l'époque.»

En els sis apèndixs que segueixen el vocabulari de Wace, als quals l'autor, prudent, reconeix un caràcter provisoris, però la gran utilitat dels quals és evident a tothom, són anotats: a) mots i expressions que només es troben en Wace, b) mots i expressions que es troben per primera vegada en Wace, c) mots i expressions l'accepció indicada dels quals es troba únicament en Wace, d) mots i expressions l'accepció indicada dels quals es troba per primera vegada en Wace, e) mots i expressions l'ús indicat dels quals es troba únicament en Wace, i f) mots i expressions l'ús indicat dels quals es troba per primera vegada en Wace. A la bibliografia posada a continuació són registrades les diverses edicions de les obres de Wace i els diccionaris i altres obres — més d'un centenar — consultats per l'autor.

El llibre es clou amb un índex alfabètic, dreçat per Alfred Thierbach, que permet de trobar ràpidament els mots inventariats en aquest dens vocabulari.

En resum: un treball excellent, que no solament els lingüistes ans els estudiosos tots de l'Edat mitjana francesa — i també els de la dels altres països romànics — consultaran sempre amb profit.

R. ARAMON i SERRA

S. ULLMANN: *Précis de sémantique française*. Berne, Editorial A. Francke, S. A., 1952. 334 pàgs. (BR, Series prima, IX.)

Segons ens diu el mateix autor, aquest llibre és una aplicació concreta de les idees generals exposades en la seva obra *Principles of Semantics*. L'aparició d'una obra dedicada a l'estudi sistemàtic d'una llengua romànica des del punt de vista semàntic constitueix un esdeveniment que cal subratllar. Hom no pot menys que pensar en la conveniència de fer estudis semblants en les nostres llengües peninsulars.

Sota el títol *Orientation générale* l'autor ens recorda alguns dels principis essencials de la seva concepció de la semàntica. Aquest primer capítol consta de dues parts: *Notions fondamentales* i *Sémantique et linguistique*. De primer,

trobem uns mots sobre la història de la denominació *semàntica* i la seva introducció a la terminologia lingüística a partir de la gran obra de Bréal. Segons ens diu Ullmann, el mot *semàntica* és emprat en tres sentits fonamentals: l'estrictament lingüístic, que es refereix a la significació dels mots; el filosòfic, que trobem, sobretot, en algunes obres escrites en anglès, que designa una branca de la teoria general del signe, i, finalment, el que trobem en algunes obres que aspiren a una reforma del llenguatge, sobre base lògica i amb finalitat pràctica. Tal com veurem més endavant, també dins un camp purament lingüístic, el mot que comentem admet diverses interpretacions: des de la que afecta tota mena de significacions en la llengua — en aquest cas representa l'aspecte espiritual del llenguatge, enfront del material o fonètic — fins al més estricte, que afecta només la significació lèxica, en tots dos aspectes, històric i descriptiu. Finalment hi ha, encara, la posició d'aquells qui limiten el camp de la semàntica al primer dels dos aspectes que acabem d'esmentar.

En estudiar l'acte de comunicació l'autor fa una distinció entre els conceptes de *símtoma*, *senyal* i *símbol*. A propòsit de signes i símbols, dels quals hom parla a continuació, creiem que el segon dels dos mots esmentats hauria d'ésser reservat, decididament, per als casos d'una relació justificada entre la cosa significada i el signe — que respon a l'ús corrent — i, d'acord amb Saussure, emprar l'expressió *signe lingüístic* en el sentit de la relació entre cosa significada i signe corresponent — essencialment arbitrari — en la comunicació lingüística. Ullman alludeix després als intents que han estat fets per a constituir una *semiologia* en el sentit de Saussure, i remarca, amb raó, les qualitats del llibre de Buysens *Les langages et les discours*. En els mots que l'autor dedica a la dualitat *langue / parole* ens hauria agradat de trobar una al·lusió a l'obra excel·lent de Coseriu *Lengua, norma, habla*, publicada per la Universitat de Montevideo, en la qual és estudiat el paper de la *norma* entre els altres dos conceptes. A continuació hom planteja l'estudi del mot, que és considerat com a unitat semàntica mínima. Potser resulta una mica exagerat d'afirmar que els noms propis no tenen significació: en realitat, es tracta d'un tipus de significació distinta de la dels noms comuns. La idea de significació és posada en relació amb la de valor, en el sentit de Saussure, i és posada en relleu la importància del *camp associatiu* de què ens parla Bally.

A la segona part d'aquesta *Orientation générale* trobem exposada la concepció general de l'autor sobre la lingüística i les seves parts. Aquestes són: la fonologia, la lexicologia i la sintaxi. Les dues darreres se subdivideixen en un aspecte morfològic o formal i un altre de semàntic o significatiu. Per tal d'evitar confusions, l'autor recomana l'ús del mot *semàntica* en el sentit lexicològic, i *semàntica sintàctica*, naturalment, en el sintàctic. En referir-se a la dualitat història / descripció (diacronia / sincronia) l'autor no sembla tenir en compte les objeccions fetes al sentit radical de l'antinòmia saussuriana, d'una importància metodològica certament definitiva.

El capítol segon estudia *Les fonctions sémantiques des sons français*: remarcuem, sobretot, els mots dedicats als tres accents: d'emoció, d'insistència i normal.

El tercer — *Le mot français* — va precedit d'uns paràgrafs sobre el mot en general, la seva relació amb el pensament, etc. Hom fa al·lusió, en la relació a què acabem de referir-nos, al valor actiu del mot. És remarcada, també, la impossibilitat de delimitar els mots des d'un punt de vista fonètic, i hom fa una distinció entre mots de valor lèxic i els gramaticals. L'autor censura

la posició exagerada dels qui neguen la significació dels mots fora del context. L'arbitrarietat fonamental del signe lingüístic que Saussure proclama és acceptada, però l'autor remarca la importància de les motivacions fònica, morfològica i semàntica. Creiem que aquesta divisió de les motivacions milloraria si distingíem, per una banda, la primera, i per l'altra, les altres dues, les quals, a diferència de la primera, es donen en la mateixa llengua, i no pas en relació amb la cosa significada. El mot francès, per raó de l'acció de les lleis fonètiques, de la pobresa de composició i derivació, i de la presència de molts mots savis, presenta un caràcter arbitrari molt acusat.

En el capítol v — *Le sens du mot* — hom insisteix en la fonamental imprecisió del mot i en diferents problemes afins i, finalment, és palesat el caràcter abstracte del mot francès. Hom pot recordar, en aquest sentit, la remarcable obra de V. Brøndal *La langue française, langue abstraite*. A continuació són estudiats els valors afectius i evocadors dels mots i els problemes que el purisme i el liberalisme lexical plantegen.

Ullmann parla, en els capítols següents, de temes tan característics de la semàntica tradicional com són la sinonímia, la polisèmia, etc. Respecte a la primera — capítol vii —, distingeix les diferències objectives de les subjectives o afectives: gosem objectar que, en alguns casos, com és ara la diferència entre *exigu* i *petit*, es tracta d'una distinció més aviat objectiva que subjectiva. Són objecte de consideració especial les relacions entre sinònims i els recursos sinonímics i, també, la relació entre sinonímia i estilística. La natura i els fonaments de la polisèmia són exposats al capítol viii: l'autor distingeix els «glissements des mots», les expressions figurades i ràpides, l'etimologia popular i les influències estrangeres. Sota el títol *Polisemie pathologique* estudia casos com *défendre* que, segons el sentit de la frase o situació, pot significar 'defensar' o 'prohibir'. És notable la polisèmia que hom pot observar entre mots savis, tals com *existencialisme*, *psicoanàlisi*, etc., que tenen un sentit diferent segons els autors. Els diversos i suggestius problemes que ofereix l'homonímia són estudiats al capítol ix: de primer, trobem els fonaments i la delimitació de l'homonímia i com arriba hom a un resultat comú a partir de mots diferents o com a conseqüència de l'evolució semàntica d'un sol mot. Després, les col·lisions homonímiques ofereixen un tema ampli de discussió, ensems amb el valor estilístic de l'homonímia, que segueix.

Els temes semàntics a què ens hem referit darrerament formen la part que podríem anomenar sincrònica de l'obra o, si més no, predominantment descriptiva. A partir del capítol x — o, més ben dit, als capítols x i xi — ens trobem amb els problemes específics de la semàntica històrica. També ací l'autor ens exposa algunes consideracions generals, com és ara el caràcter d'innovació individual del canvi semàntic, etc. Comparats amb els fonètics, els canvis semàntics són més ràpids i conscients. L'autor es mostra d'acord amb les profundes observacions de Wartburg sobre els problemes de l'etimologia dels mots, l'evolució semàntica dels quals cal seguir en totes llurs vicissituds. Les causes dels canvis semàntics poden ésser, segons Ullmann, lingüístiques, històriques i socials. L'autor combat, després, la posició de Sperber, el qual, sobre la base de la psicoanàlisi de Freud, veu en l'afectivitat el motiu principal que ocasiona el canvi semàntic. No són oblidats aspectes tan interessants com *Tabou et euphémisme* i *Pejoration et amélioration sémantiques*, etc. En estudiar les maneres com els mots canvien de sentit, Ullmann estableix una doble classificació, de base lògica i psicològica, respectivament. En la primera, tenim l'extensió, la

restricció i el desplaçament del sentit dels mots, i en la segona, la semblança o la contigüitat de les coses o de llurs noms. En realitat, no es tracta, potser, de punts de vista específicament lògics o psicològics, sinó, simplement, de punts de partida diferents. No cal dir, per altra banda, que ací tenen cabuda els interessants problemes que la metàfora i la metonímia plantegen. Ja cap al final del llibre hom afronta el problema de les anomenades lleis semàntiques, sia en un sentit general o pancrònic, sia dins un determinat sistema lingüístic, en aquest cas, el del francès. Cal parlar més aviat de tendències, que hom pot observar en les llengües, en els dos aspectes indicats.

El darrer capítol estudia l'estructura del vocabulari: hom hi fa referència a les modernes tendències estructuralistes i a l'obra fonamental de Wartburg *Evolution et structure de la langue française*. És ben probable que els estudis comparatius entre estructures lèxiques distintes de les llengües obrirà, o, més ben dit, ja va obrint, nous horitzons a la investigació semàntica. Ullmann posa en relleu, encara, la importància dels anomenats camps associatius, que estudien diversos aspectes del vocabulari d'una llengua: així, veiem com el canvi d'un mot arrossega també els del seu camp associatiu.

Finalment, l'autor estableix les dominants de la llengua francesa en l'aspecte semàntic, que són, sobretot: el caràcter arbitrari, abstracte i polisèmic del mot francès, la precisió i la subtilesa de les distincions sinonímiques, etc. El fet de no constituir el mot una unitat fonètica o sintàctica, a què l'autor es refereix, no ens sembla un caràcter peculiar o, si més no, tan peculiar de la llengua francesa, a causa del caràcter general d'aquest fet.

Al final de l'obra trobem un índex conceptual molt útil: certament, ens hauria agradat de trobar-n'hi un, també, de lèxic, que compregués tots els mots estudiats en el llibre. No cal dir que considerem el llibre d'Ullmann fonamental i indispensable per a tots aquells qui s'interessen pels problemes semàntics, bé en llur aspecte general, bé en l'específic de qualsevol llengua.

Josep ROCA i PONS

LOUIS-FERNAND FLUTRE: *Le parler picard de Mesnil-Martinsart (Somme). Phonétique, Morphologie, Syntaxe, Vocabulaire*. Genève-Lille 1955. 256 pàgs. (SPRF, LI.)

Un estudi més sobre l'important domini picard, un dels més característics del gallo-romànic septentrional. Una altra circumstància, ben comuna, altrament, a tots els dialectes, fa important aquest llibre: la desaparició, avui absoluta, del parlar local a Mesnil-Martinsart, localitat nadiua de l'autor de la monografia, el qual ens explica, en les primeres planes, quelcom de la història recent de la vida dialectal, acabada en realitat amb les migracions de la guerra de 1914-1918.

Cinc parts constitueixen el conjunt del llibre. La primera — fonètica — descriu minuciosament les articulacions del parlar estudiat; després de tractar de cada unitat fonètica, hom dedica, sempre que cal, un epígraf a les particularitats o excepcions que el parlar local ofereix. No ha estat oblidada la fonètica sintàctica, bé que hi és descrita molt de passada. La segona part — morfologia — exposa, seguint l'ordre d'exposició més habitual en les obres